

4

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

JEAN MONNET EUROPEAN CENTRE OF EXCELLENCE
NATIONAL AND KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΘΝΙΚΗΣ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

NATIONAL STRATEGY INSTITUTE

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ Ε.Ε.

Strategy Paper Nr. 4/ October 2021

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑ: ΑΜΕΣΑ ΚΕΡΔΗ, ΧΡΥΣΩΡΥΧΕΙΟ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ, ΕΛΛΟΧΕΥΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Καθηγητής Γιάννης Βαληνάκης

Πρόεδρος Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet, ΕΚΠΑ

πρ. Υφυπουργός Εξωτερικών

Copyright 2021

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Κλεομένους 22Α, 106 75 Αθήνα
Τηλ. 210 72 20 508 Fax: 210 3617711
Email: jmcenter-athens@pspa.uoa.gr, www.jmc.pspa.uoa.gr

All rights reserved

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet ως τέτοιο, δεν υιοθετεί πολιτικές ή άλλες θέσεις. Καταβάλλει, μάλιστα, προσπάθεια να παρουσιάζονται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται σε όλες τις εκδόσεις του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους ίδιους τους συγγραφείς και να μην θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Κέντρου, του Διοικητικού Συμβουλίου του, της διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗ ΓΑΛΛΙΑ:

ΑΜΕΣΑ ΚΕΡΔΗ, ΧΡΥΣΩΡΥΧΕΙΟ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ, ΕΛΛΟΧΕΥΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

του Καθηγ. Γιάννη Βαληνάκη,

Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας/ ΕΚΠΑ,

πρ. Υφυπουργού Εξωτερικών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ (Executive Summary)

Η Στρατηγική Εταιρική Σχέση που υπεγράφη με τη Γαλλία είναι μιά **σημαντική εθνική επιτυχία που προσπορίζει στη χώρα άμεσα στρατηγικά και διπλωματικά κέρδη αναβαθμίζοντας την αποτρεπτική και αμυντική της ικανότητα απέναντι στην Τουρκία, ενώ ταυτόχρονα ανοίγει κι ένα τεράστιο πεδίο εθνικών ευκαιριών**. Είναι καίριας σημασίας η χώρα μας να συνειδητοποιήσει άμεσα ότι η Συμφωνία αποτελεί «χρυσωρυχείο ευκαιριών», αλλά και ότι η Τουρκία δεν θα μείνει ανενεργή. **Η συνεκτική αξιοποίηση των ευκαιριών από πλευράς μας, όπως και η επιτυχής αντιμετώπιση της επόμενης ε/τ κρίσης απαιτούν άμεσα «έξυπνες» πρωτοβουλίες ενταγμένες σε μια νέα εθνική στρατηγική εμπλουτισμού /αντικατάστασης της σημερινής**. Πορευόμαστε ακόμη με μια ξεπερασμένη από τα πράγματα και τις σταδιακές διεθνείς αλλαγές στρατηγική, που μάς οδήγησε μάλιστα διαχρονικά τις περισσότερες φορές σε υποχωρήσεις μέσα από κάθε κρίση με την Τουρκία.

Με τη νέα Συμφωνία η Ελλάδα θα αποκτήσει το 2025-6 για πρώτη φορά στην ιστορία της τα στρατιωτικά μέσα μιας ισχυρής αεροναυτικής δύναμης στην Αν. Μεσόγειο με πραγματικές πλέον δυνατότητες αποτρεπτικής/ αμυντικής στήριξης και της Κυπριακής Δημοκρατίας. **Είναι όμως αξιοπερίεργη η παράλειψη μιάς «ενδιάμεσης» (μέχρι το 2025) εξοπλιστικής λύσης, ενώ η επόμενη κρίση με την Τουρκία είναι απλώς θέμα χρόνου και πλανώνται όσοι θεωρούν την αποτροπή της δεδομένη**. Αν μάλιστα δεν έχει ακόμη αποσαφηνιστεί με τη Γαλλία το πώς θα αντιμετωπισθούν από κοινού οι τουρκικές προκλήσεις, **οι κίνδυνοι αποδυνάμωσης της Συμφωνίας στο μεσοδάστημα είναι σημαντικοί**. Ο μεγαλύτερος ανάμεσά τους είναι εκ των πραγμάτων ο παραδοσιακός «κακός μας εαυτός» (προχειρότητα, αδυναμία σύζευξης της Συμφωνίας με μιά νέα και ολοκληρωμένη στρατηγική) που καιροφυλακτεί ενόψει των προσεχών εντάσεων και κρίσεων με την γείτονα. Διότι όσες συμφωνίες κι αν υπογράψουμε και όσα όπλα κι αν αποκτήσει η χώρα, η Άγκυρα θα αποτραπεί μόνο αν πεισθεί ότι διαθέτουμε σχέδιο καταστρεπτικών αντιποίνων και ισχυρή αποφασιστικότητα. **Επικρέματα δηλ. ο κίνδυνος να μείνει η Συμφωνία επί της ουσίας σχεδόν γράμμα νεκρό, όπως έγινε με άλλες εθνικές επιτυχίες (πχ. Συμφωνίες για**

ΑΟΖ με Αίγυπτο και αμυντικής συνδρομής με τα Εμιράτα) που έμειναν αναξιοποίητες — ουσιαστικά σε ένα ωραίο κάδρο στον τοίχο ελλείπει «έξυπνων» πρωτοβουλιών για τα περαιτέρω. Γι αυτό, το αν ο ελληνογαλλικός Στρατηγικός Συνεταιρισμός θα αποδειχθεί πραγματικά game changer και ιστορικών διαστάσεων θα εξαρτηθεί τελικά από την φιλόδοξη αλλά και ρεαλιστική συν-προώθηση με τη Γαλλία των εθνικών συμφερόντων και διεκδικήσεών μας για μιά ΑΟΖ τέσσερεις φορές μεγαλύτερη απ'την έκταση της Ελλάδας. **Η σοκαριστική όμως επίσημη ελληνική αποκήρυξη του χάρτη της Σεβίλης δυστυχώς δεν παραπέμπει προς την κατεύθυνση αυτή.**

Τέλος, η Γαλλία προβαίνει από πλευράς της σε μιά θεαματική στρατηγική πρόσκληση προς τη χώρα μας κι έχει δώσει και στην πράξη αξιόπιστα δείγματα της δέσμευσής της. Θα είναι όμως **επικίνδυνο να προεξοφλείται ότι θα ρυμουλκείται σε κάθε ελληνικό αυτοσχεδιασμό** (και μάλιστα χωρίς ελληνική συμπαράσταση σε ζωτικούς γαλλικούς στόχους) και ότι θα καλύπτει αυτόματα με την αμυντική ομπρέλα της κάθε είδους τουρκική πρόκληση και τα κενά ελληνικής αναποφασιστικότητας. Σε τελική ανάλυση καμιά συμφωνία και κανένας εξοπλισμός δεν είναι σε θέση να αντικαταστήσουν την εθνική βούληση για αντίσταση απέναντι σε ένα εισβολέα.

Σε κάθε περίπτωση και **παρά τις επιμέρους επιφυλάξεις που μπορεί εύλογα να υπάρχουν, το ελληνικό Κοινοβούλιο θα έπρεπε κατά την κύρωση της Συμφωνίας να εκπέμψει ένα ισχυρότατο διακομματικό μήνυμα στήριξης της νέας συμμαχίας προς όλες τις κατευθύνσεις.**

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑ: ΑΜΕΣΑ ΚΕΡΔΗ, «ΧΡΥΣΩΡΥΧΕΙΟ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ», ΕΛΛΟΧΕΥΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Η «Συμφωνία Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης για τη Συνεργασία στην Άμυνα και την Ασφάλεια» (εφεξής Συμφωνία) που υπεγράφη με τη Γαλλία είναι μιά σημαντική εθνική επιτυχία που προσπορίζει στη χώρα άμεσα κέρδη και ανοίγει ταυτόχρονα ένα τεράστιο πεδίο ευκαιριών, εφόσον όμως τις αξιοποιήσουμε «έξυπνα» στο πλαίσιο μιας νέας εθνικής στρατηγικής. Επικρέματα όμως ο κίνδυνος να αποδυναμωθεί, υπό τουρκική πίεση και λόγω έλλειψης από πλευράς μας σχεδίου και αποφασιστικότητας, όπως δυστυχώς έγινε και με άλλες εθνικές επιτυχίες (πχ με τις συμφωνίες οριοθέτησης ΑΟΖ με την Αίγυπτο και αμυντικής συνδρομής με τα Εμιράτα).

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί μιά πρώτη άμεση ενδοσκόπηση στη Συμφωνία, εκκινώντας από την επισήμανση βασικών δεδομένων της περιρρέουσας συγκυρίας, αλλά φιλοδοξώντας παράλληλα να προτείνει πρακτικές ιδέες και μεθόδους, τόσο για μιά «έξυπνη» αξιοποίησή της, όσο και για την αντιμετώπιση των κινδύνων αποδυνάμωσής της που άμεσα ελλοχεύουν.

A. ΑΜΕΣΑ ΚΕΡΔΗ

1. Η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής είναι ισχυρή και αρκούντως σαφής.

Η κριτική που ασκείται στην κυβέρνηση ότι η Συμφωνία έπρεπε να είναι σαφέστερη και καλύτερη, είναι αιθεροβάμων και αντιπολιτευτική. Το συμφωνηθέν κείμενο είναι με διεθνή δεδομένα προχωρημένο και υπό τις περιστάσεις αρκούντως σαφές. Τέτοιες συμφωνίες ούτε συνάπτονται εύκολα, ούτε συνηθίζονται στην παγκόσμια πολιτική, ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες.

Η σημαντικότερη πρόβλεψη της Συμφωνίας, το άρθρο 2, περιέχει μια πολυπόθητη εδώ και δεκαετίες από την Ελλάδα, ρήτρα αμοιβαίας στρατιωτικής συνδρομής. Η αμοιβαία συνδρομή αυτή, «με όλα τα κατάλληλα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, κι εφόσον υφίσταται ανάγκη με τη χρήση ένοπλης βίας» ενεργοποιείται εάν τα μέρη «διαπιστώσουν από κοινού ότι μιά ένοπλη επίθεση λαμβάνει χώρα εναντίον της επικράτειας ενός από τα δύο, σύμφωνα με το Άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών».

Στην ουσία απαιτείται **πρώτα να συμφωνήσουν και οι δύο πλευρές ότι πράγματι υπάρχει «ένοπλη επίθεση» και ότι αυτή εκδηλώνεται κατά της «επικράτειας» μιάς εκ των δύο χωρών.** Η διατύπωση φαίνεται να εξαιρεί τυπικά την απειλή χρήσης βίας, τις «προκλήσεις», παραβιάσεις και παρενοχλήσεις. Κατά την άποψη του πρ. υπουργού Ευάγγ.Βενιζέλου [Καθημερινή 28/9/21] η ρήτρα του άρθρου 2 εξαιρεί και τα κυριαρχικά δικαιώματα: «η υφαλοκρηπίδα, ακόμη και μετά την οριοθέτησή της, και η ΑΟΖ ακόμη και μετά την ανακήρυξη και οριοθέτησή της, δεν συνιστούν «επικράτεια» στην οποία ασκείται εθνική κυριαρχία, αλλά ζώνες στις οποίες ασκούνται ειδικά κυριαρχικά δικαιώματα». Προτείνει μάλιστα το ζήτημα αυτό να διευκρινιστεί «έστω με τη μορφή δήλωσης ή επιστολής».

Σύμφωνα με τον επιστημονικό συνεργάτη του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας του ΕΚΠΑ Θεόδωρο Κατσούφρο, «εφόσον, ως νομική έννοια, η επικράτεια ταυτίζεται με το έδαφος όπου το κράτος ασκεί κυριαρχία/εξουσία, η ένοπλη επίθεση πρέπει να λαμβάνει χώρα στο χερσαίο/ηπειρωτικό και νησιωτικό έδαφος των μερών, συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικών υδάτων και της αιγιαλίτιδας ζώνης (άρθρο 2§1 της Σύμβασης του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, εφεξής UNCLOS). Ό,τι ισχύει για την ξηρά ισχύει *mutatis mutandis* και για τη θάλασσα, καθώς και για τον εναέριο χώρο». Σημειώνει επιπλέον ότι **«εξομοιώνονται με έδαφος τα (πολεμικά και μη) αεροσκάφη και πλοία (στα οποία θα συμπεριελάμβανα και τα ερευνητικά και εξορυκτικά), καθώς και οι θαλάσσιες εξέδρες, οπουδήποτε και αν βρίσκονται.** Συνάγω, λοιπόν, ότι δεν αμφισβητείται ότι η εθνική κυριαρχία προσβάλλεται και άρα συντρέχει λόγος απάντησης μέσω της κατά τη συμφωνία βοήθειας και συνδρομής, ανεξάρτητα από το αν το (αερο)σκάφος βρίσκεται στην ξηρά (πχ σε αεροδρόμιο ή σε ναυπηγείο που αποτελεί στόχο ένοπλης επίθεσης) ή σε ζώνη κυριαρχίας ή κυριαρχικών δικαιωμάτων ή ακόμη και στην ανοικτή θάλασσα ή στον διεθνή εναέριο χώρο». Προφανώς όμως «η συμβατική ρύθμιση δεν περιλαμβάνει τα εν δυνάμει δικαιώματα (πχ τη δυνατότητα επέκτασης του εθνικού χώρου στα δώδεκα μίλια)».

Σε σχέση με τα κυριαρχικά δικαιώματα, ο ίδιος παρατηρεί ότι «ως λειτουργικά δικαιώματα ασκούμενα στην υφαλοκρηπίδα και στην ΑΟΖ, εκφεύγουν μεν *stricto sensu* της εννοίας του εδάφους, εμπίπτουν όμως *lato sensu* στο εδαφικό καθεστώς των κρατών. Μάλιστα, σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα, σύμφωνα με την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της 19ης Δεκεμβρίου 1978 στην υπόθεση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, “the territorial status of Greece...is to be understood as a generic term”, και ως εκ τούτου “includes...the territorial integrity and the boundaries of a State” (σκέψη 76 της απόφασης)».

Ανεξάρτητα όμως από τις νομικές ερμηνείες, το ζήτημα θα κριθεί στην πράξη ως κυρίως πολιτικό, και δεν χρειάζεται να εγκλωβιστεί η αξιολόγηση της ρήτρας σε αντιπαραθέσεις για την ερμηνεία του όρου. Προφανώς οι αρμόδιες ελληνικές αρχές (στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο) έχουν κάθε λόγο να προχωρήσουν με την επιβαλλόμενη μυστικότητα σε πολιτικές κυρίως αποσαφηνίσεις με βάση τα πιθανότερα σενάρια στο πλαίσιο των τακτικών διμερών

διαβουλεύσεων (όσων βέβαια ζητημάτων είναι εθνικά σκόπιμο να αποσαφηνιστούν). Άλλωστε, ρητά προβλέπεται στη Συμφωνία ότι, σε περίπτωση διαφοράς των μερών ως προς την ερμηνεία και την εφαρμογή της, αυτή επιλύεται με διαβουλεύσεις και διαπραγματεύσεις (άρθρο 28). Σημειωτέον όμως εδώ ότι η αμφιβολία ως προς το εύρος της αμυντικής κάλυψης στη μεν στρατηγική θεωρία δρα αποτρεπτικά απέναντι στους τρίτους (εάν βέβαια τα επαπειλούμενα αντίποινα θεωρηθούν ιδιαίτερα καταστρεπτικά), **στην πράξη όμως η Τουρκία αναμένεται να δοκιμάσει με βήμα-βήμα κλιμακούμενες προκλήσεις την εφαρμογή στην πράξη της Συμφωνίας. Απαιτείται γι αυτό η όποια αναγκαία αποσαφήνιση να γίνει άμεσα και με μυστικότητα, ώστε η Ελλάδα να γνωρίζει πού ακριβώς βαδίζει.**

2.Οι εγγυήσεις συνδρομής που εξασφαλίστηκαν ήταν εθνικό ζητούμενο επί δεκαετίες από ΗΠΑ και Γαλλία.

Από τη δεκαετία του '70 η Ελλάδα προσπαθούσε να αποσπάσει έγγραφες εγγυήσεις αμυντικής συνδρομής από τις ΗΠΑ απέναντι στην Τουρκία. Η στενή στρατιωτική σχέση με τη Γαλλία ξεκίνησε ακριβώς λόγω των τουρκικών απειλών και διεκδικήσεων στο Αιγαίο και την εισβολή στην Κύπρο λόγω της συνειδητοποίησης ότι η ρήτρα αμυντικής συνδρομής του άρθρου 5 στο ΝΑΤΟ δεν θα μπορούσε να ενεργοποιηθεί λόγω της συμμετοχής και της Τουρκίας στην ίδια Συμμαχία. Ο πρωτεργάτης της νέας στρατηγικής «Ελλάς-Γαλλία-Συμμαχία» Κωνσταντίνος Καραμανλής την συμπλήρωσε στη δεκαετία του '70 και με την κρίσιμη διπλωματική στήριξη της Γαλλίας στον ζωτικό στόχο της Ελλάδας για ένταξη στην ΕΕ (τότε ΕΟΚ). Με τον ίδιο στρατηγικό στόχο κατά νου εκδηλώθηκε και η φιλόδοξη προσπάθεια του Κώστα Καραμανλή το 2008 κατά την επίσκεψη του Προέδρου Σαρκοζί στην Αθήνα. Ακολούθησαν τότε μυστικές επαφές που προσωπικά διεξήγαγα στο Παρίσι και την Αθήνα με το επιτελείο του Γάλλου Προέδρου για την εγκατάσταση γαλλικής ναυτικής βάσης στην Λέρο [βλ. αναλυτικά το βιβλίο μου «Η Ελλάς των τεσσάρων θαλασσών» εκδ. Ι.Σιδέρη 2020].

Συγκεκριμένα επεξεργαζόμασταν το κείμενο συμφωνίας με την οποία η Ελλάδα θα φιλοξενούσε στη Λέρο δύο γαλλικά πολεμικά σκάφη με στόχο να περιπολούν στην ευρύτερη περιοχή για την ισχυροποίηση των ελληνικών και άρα ευρωπαϊκών συνόρων (δίπλα στα Ίμια και σε περιοχή που η Τουρκία θεωρεί ότι πρέπει να αποστρατικοποιηθεί). Η προσπάθεια διακόπηκε δυστυχώς μετά την πτώση της κυβέρνησης Κώστα Καραμανλή.

Η συνειδητοποίηση του μεγέθους της τουρκικής επιθετικότητας (μετά το τουρκολιβικό μνημόνιο και την κρίση στον Έβρο) έκανε και την κυβέρνηση Κυριάκου Μητσοτάκη να επανέλθει με επιτυχία στο ζήτημα. Σύμφωνα με δημοσιογραφικές (συνήθως αξιόπιστες) πληροφορίες [Άμυνα και Διπλωματία, 29/9/21] οι δύο πλευρές είχαν ήδη φτάσει κοντά στην υπογραφή κατά το απόγειο της ε/τ έντασης το καλοκαίρι 2020. Το κείμενο φέρεται να είχε σχεδόν πλήρως συμφωνηθεί, χωρίς μάλιστα να εξαρτούν οι Γάλλοι την υπογραφή του από την υπογραφή του

συμβολαίου για τις φρεγάτες. Ανεξήγητα απότομα η ελληνική πλευρά δεν προχώρησε, ενώ μάλιστα ο πρωθυπουργός επιχειρηματολόγησε ότι δεν ήταν αναγκαία η συμφωνία, επειδή η Ελλάδα καλυπτόταν κατά ικανοποιητικό τρόπο από το άρθρο 42παρ.7 της συνθήκης ΕΕ. [Κ.Λουκόπουλος στο Liberal 27/9/21].Εύλογα τίθενται εδώ κάποια ερωτήματα. **Δεν θα ήταν διαφορετική η έκβαση της κρίσης του 2020 αν η συμφωνία είχε υπογραφεί τότε; Δεν θα ήταν εντελώς άλλη η έκβαση επί του πεδίου;** Δεν θα ήταν πολύ πιο αποφασιστική η παρέμβαση και ισχυρότερες οι αποφάσεις της ΕΕ αν η Γαλλία έριχνε το βάρος της υπέρ της Ελλάδας στις συναντήσεις κορυφής Οκτωβρίου και Δεκεμβρίου 2020 και Μαρτίου 2021; [βλ.αναλύσεις μου στα Jean Monnet Strategy Papers No 2 και 3].

3.Ενισχύεται σημαντικά το αίσθημα ασφάλειας και η αποτρεπτική ισχύς της χώρας.

Είναι προφανής και εύλογη η γενικότερη αίσθηση ανακούφισης με την οποία υποδέχθηκε η κοινή γνώμη αλλά και ο πολιτικός κόσμος (παρά τις αντιπολιτευτικές κορώνες) τη Συμφωνία. Η αισιοδοξία αυτή στηρίζεται στην πράξη στον υπολογισμό ότι παρά τους λεονταρισμούς της Άγκυρας η ομάδα Ερντογάν θα πρέπει πλέον να συνυπολογίζει τη γαλλική στρατιωτική και διπλωματική συμπαράταξη, αλλά και τα αντίποινα που πιθανόν θα υποστεί, και άρα θα «το ξανασκεφτεί πλέον δυό φορές» πριν επιχειρήσει νέες προκλήσεις και επιθετικές ενέργειες κατά της Ελλάδας. **Υπενθυμίζεται όμως εδώ ότι η αποτελεσματικότητα της αποτροπής κρίνεται τελικά από τον υποψήφιο εισβολέα που ανάλογα με τις δικές του εκτιμήσεις των κινδύνων και της αξιοπιστίας των αντιπoiώνων, θα υλοποιήσει στην πράξη το επιθετικό του σχέδιο (αποτυχία της αποτροπής), ή θα αποτραπεί και θα αδρανήσει.**

4. Η Συμφωνία συμβάλλει στην ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας της Ευρώπης.

Ο Πρόεδρος Μακρόν έχει απ'την αρχή της θητείας του επιδείξει προσήλωση και επιμονή στην απόκτηση από την ΕΕ μιάς «στρατηγικής αυτονομίας», δηλ. στην υιοθέτηση μιας οιονεί ανεξάρτητης διεθνούς παρεμβατικότητας και παρουσίας σε σχέση με τις αποφάσεις των ΗΠΑ και του NATO. Με συγκεκριμένα βήματα προστάθηκε τα τελευταία χρόνια να κινητοποιήσει μιά σχετικά ράθυμη Ευρώπη (συμπεριλαμβανομένης — ανεξήγητα— και της Ελλάδας), η οποία εφησύχαζε με την αμυντική της κάλυψη εξασφαλισμένη από τις ΗΠΑ. Μέσω της Συμφωνίας επιχειρεί από πλευράς του να κάνει ένα πρακτικό και παραδειγματικό βήμα σε διμερή βάση εντός της ΕΕ, με την ελπίδα να ακολουθήσουν κι άλλες ανάλογες συμφωνίες. Φυσικά, **μόνο η Ελλάδα και η Κύπρος στην ΕΕ αντιμετωπίζουν πρόβλημα ασφαλείας που δεν μπορεί να λυθεί από το NATO, κι αυτό θα έπρεπε λογικά να τις είχε οδηγήσει εδώ και καιρό σε πρωτοβουλίες και ενεργό στήριξη της Γαλλίας στην κατεύθυνση αυτή.**

Ο στρατηγικός διάλογος που διάχυτα προβλέπει η Συμφωνία αναγκάζει πλέον την Ελλάδα να βγει από την αιδήμονα σιωπή της και να συμπορευθεί με τη Γαλλία ως πρωτοπόροι εντός της ΕΕ (σύμφωνα με τις Συνθήκες οκτώ κράτη-μέλη μπορούν να προχωρήσουν σε « ενισχυμένη συνεργασία» σε ένα τομέα, χωρίς να περιμένουν τα υπόλοιπα). Με την έννοια αυτή διανοίγονται από τη Συμφωνία ευκαιρίες (βλ. παρακάτω) και η Ελλάδα μπορεί να αναβαθμιστεί γενικότερα διπλωματικά, τόσο στην ΕΕ, όσο και διεθνώς.

Η σταδιακή αμυντική ενοποίηση της Ευρώπης ήταν βασική επιδίωξη της ελληνικής στρατηγικής (επί Κων/νου Καραμανλή) που στόχευε στη διασφάλιση των ελληνικών συνόρων μέσω της ένταξης σε μία πιο στενή, πολιτική και τελικά αμυντική, συνεργασία στην ΕΕ. Με ορισμένες εξαιρέσεις (προσπάθειες της κυβέρνησης Κώστα Καραμανλή 2004-2009 για σύσταση Ευρωπαϊκής Ακτοφυλακής, για μία ευρωπαϊκή ΑΟΖ στη Μεσόγειο, για διεύρυνση του ρόλου των battlegroups προς την κατεύθυνση μιάς ευρωπαϊκής «δύναμης ταχείας επέμβασης» υπέρ κρατών-μελών σε κίνδυνο, κλπ), απουσίασαν διαχρονικά ελληνικές πρωτοβουλίες ενίσχυσης της αμυντικής Ευρώπης. Ακόμη χειρότερα, δεν ήταν σπάνιες και ελληνικές ενέργειες ή παραλείψεις που αντιστρατεύονταν τον θεμελιώδη αυτόν εθνικό στόχο. Ιδιαίτερη εντύπωση προκάλεσε πχ. η ελληνική αδιαφορία για τις άλλες προτάσεις (πχ την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Επέμβασης E2I) του Προέδρου Μακρόν τα τελευταία χρόνια.

Σε κάθε περίπτωση η νέα Συμφωνία με τη Γαλλία μπορεί να συμβάλει ενισχυτικά προς τον στόχο της στρατηγικής αυτονομίας της Ευρώπης. Ενθαρρυντικοί παράγοντες είναι το ότι προκύπτει σε μία περίοδο που η αξιοπιστία των ΗΠΑ υποχώρησε ραγδαία μετά την ταπεινωτική αποχώρηση από το Αφγανιστάν αλλά και το γεγονός της γενικότερης υποβάθμισης της Ευρώπης στους αμερικανικούς σχεδιασμούς. Κι αυτό παρά ορισμένες «κουτοπόνηρες» αναλύσεις δυτικών διπλωματών [Politico, 1/10/21] ότι δήθεν η Συμφωνία εξυπηρετεί τα στενά ελληνικά και γαλλικά συμφέροντα και μόνο.

5. Η Ελλάδα καθίσταται (απ'το 2025) αεροναυτική δύναμη της Αν.Μεσογείου.

Στα θετικά οφέλη της Συμφωνίας συγκαταλέγεται προφανώς και η απόκτηση περί το 2025-26 από την Ελλάδα των αναγκαίων στρατιωτικών μέσων για αεροναυτική κυριαρχία και σοβαρή υπεράσπιση των συμφερόντων της στην Αν.Μεσόγειο και γύρω από την Κύπρο. Με την αγορά οπλικών συστημάτων, όπως των φρεγατών Belharrag, των αεροσκαφών Rafal και των κορβेटών Gowind , **η χώρα δείχνει να επιθυμεί για πρώτη φορά στην εξοπλιστική ιστορία της να υπερβεί τα στενά γεωστρατηγικά όρια του Αιγαίου, κάνοντας πράξη την «Ελλάδα των τεσσάρων θαλασσών».** Αποκτά έναν συνδυασμό υπερσύγχρονων αεροσκαφών και νέων μονάδων επιφανείας με κορυφαία μαχητική ισχύ, ικανότητα προσβολής στόχων (πιθανότατα και σε πολύ μεγάλες αποστάσεις), ενώ τα Ελληνικά αεροναυτικά μέσα θα είναι απόλυτα συντονισμένα με πλήρη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ τους υπό το κέντρο επιχειρήσεων. Με

το συνδυαστικό οπλοστάσιο των φρεγατών Belh@gra , κορβετών Gowind , αεροσκαφών Rafale (αλλά και των αναβαθμισμένων F-16 VIPER), η **Ελλάδα θα αποκτήσει το 2024-25 θαλάσσια και αεροπορική υπεροχή απολαμβάνοντας απόλυτη ψηφιακή διασύνδεση (σε ρόλο «game changer» της ευρύτερης περιοχής** [Hellas Journal 30/9/21]. «Η ικανότητα ζεύξης δεδομένων- ιδίως στα εναέρια και θαλάσσια asset μιας χώρας- περνάει μέσα από την ψηφιακή διασύνδεση η οποία επιτυγχάνεται με απόκτηση προηγμένων τύπων μαχητικών αεροσκαφών και σύγχρονων πλοίων επιφανείας, αλλά και με την αναβάθμιση παλαιότερων. Είναι τα συστήματα που μεταφέρουν εικόνα από μεγάλο αριθμό αισθητήρων σε ξηρά θάλασσα και αέρα, σε μια ενιαία εικόνα σ' ένα κέντρο διοικήσεως, προσφέροντας αυξημένη αντίληψη του πεδίου επιχειρήσεων στον επικεφαλής του Επιτελείου» (βλ. όμως παρακάτω για το κενό μέχρι τότε).

6. Στη Συμφωνία δεν εναντιώνονται οι ΗΠΑ.

Σημαντική επιτυχία της Συμφωνίας είναι αναμφίβολα και το ότι έγινε ανεκτή από τις ΗΠΑ. Κι αυτό παρά την αμερικανική απώλεια των αντίστοιχων εξοπλιστικών συμβολαίων που διεκδικούσαν, καθώς και παρά την παραδοσιακή αμερικανική αντίδραση στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής αυτονομίας. Σύμφωνα με συγκλίνουσες πληροφορίες, στο πλαίσιο της αμερικανικής προσπάθειας να αμβλυνθεί η γαλλική οργή για τη απώλεια του τεράστιου συμβολαίου για τα αυστραλιανά υποβρύχια (βλ.συμφωνία AUKUS), ο Πρόεδρος Μπάιντεν αποδέχθηκε τον όρο του Εμμ. Μακρόν να μην αντιταχθούν πλέον οι ΗΠΑ στη στρατηγική αυτονομία της Γηραιάς Ηπείρου. Η Συμφωνία **πάντως ανεβάζει τον πήχυ των προσδοκιών από την «αντίστοιχη» συμφωνία που διαπραγματεύεται η Ελλάδα με τις ΗΠΑ** (βλ.παρακάτω).

7. Ενίσχυση της σημασίας της UNCLOS ως βάσης οποιασδήποτε λύσης.

Το κείμενο της Συμφωνίας προβλέπει πολλούς μηχανισμούς διαβούλευσης και συντονισμού με τη Γαλλία και αντίστοιχα σημαντικά κέρδη για την Ελλάδα.

Σημαντική (και αξιοποιήσιμη) είναι στο προοίμιο η ρητή αναφορά στον σεβασμό του διεθνούς δικαίου, *συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας*. Επίσης, οι δύο πλευρές δηλώνουν ότι στοχεύουν με τη συμφωνία τους στην αμοιβαία διαφύλαξη και προστασία της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητάς τους. Τέλος, τα δύο μέρη υπογραμμίζουν ότι η Συμφωνία τους δεν εξυπηρετεί επιθετικούς σκοπούς και συνάδει απόλυτα με τους γενικότερους σκοπούς της ΕΕ και του NATO.

B. «ΧΡΥΣΩΡΥΧΕΙΟ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ» ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Το σημαντικότερο πλεονέκτημα της Συμφωνίας είναι οι μεγάλες δυνατότητες που διανοίγει για την ελληνική αμυντική και εξωτερική πολιτική. Ο στρατηγικός συνεταιρισμός με τη Γαλλία είναι στην κυριολεξία, για όσους διαβάζουν πίσω από τις γραμμές, ένα «χρυσωρυχείο ευκαιριών» για την ελληνική στρατηγική, ένα πεδίο δόξης λαμπρό για μία κυβέρνηση που θέλει να αξιοποιήσει τα θεμέλια αυτά για το χτίσιμο ενός ισχυρού και ανθεκτικού σε σεισμούς αποτρεπτικού/αμυντικού οικοδομήματος. Για να εκτιμηθεί μάλιστα καλύτερα το εύρος των δυνατοτήτων αξιοποίησης της Συμφωνίας, αξίζει να αναφερθεί ότι ακολουθεί σε γενικές γραμμές ανάλογες διατάξεις της Γαλλο-γερμανικής Συμφωνίας του Άαχεν του 2019. Η προβλεπόμενη στενή και συνεχή διαβούλευση των δύο μερών με στόχο τη διαμόρφωση κοινών θέσεων σε θέματα που σχετίζονται με τη Συμφωνία εμπνέονται από την υψηλού επιπέδου στενότερη γαλλογερμανική εταιρική σχέση (πχ τα άρθρα 10, 13 και 14 της Συμφωνίας). Χρήσιμη πάντως θα ήταν η ενσωμάτωση στη Συμφωνία και της πρόνοιας της γαλλο-γερμανικής (που απουσιάζει) για κοινό Συμβούλιο Άμυνας και Ασφάλειας που ως πολιτικό όργανο καθοδηγεί τη συνεργασία [IFRI , 22/1/2019].

Για να φτάσουμε όμως στην αξιοποίηση της Συμφωνίας, απαιτούνται αρκετά, με πρώτο την αρμονική ένταξη της Συμφωνίας σε μία νέα εθνική Στρατηγική.

1.Τι νόημα έχει η Συμφωνία χωρίς στρατηγική και χωρίς διεκδικήσεις;

Σε παλαιότερες αναλύσεις έχω αναφερθεί λεπτομερειακά στους λόγους που επιβάλλουν αλλαγή στρατηγικής στα ελληνοτουρκικά. Άλλαξαν δραματικά οι συνθήκες, ο κόσμος και η διεθνής πολιτική εξελίχθηκαν πολύ γύρω μας από την εποχή που έκπληκτοι αντιμετωπίσαμε την εισβολή στην Κύπρο. Η χώρα μας όμως εξακολουθεί να πορεύεται στις σχέσεις της με μία ολοένα και πιο επιθετική Τουρκία με παλαιά εργαλεία. Στο πλαίσιο αυτό, το πεπαλαιωμένο στρατιωτικό οπλοστάσιο (που πλήγηκε ισχυρά και από τη δεκάχρονη οικονομική κρίση και τα μνημόνια), αποτελεί το λιγότερο κακό. **Η πιο ανησυχητική διάσταση είναι η έλλειψη συνειδητοποίησης ότι κάθε σχεδόν κρίση με την Τουρκία, από τη δεκαετία του '70 και μετά, οδήγησε τη χώρα σε δυσμενέστερη θέση. Εξίσου ανησυχητική είναι η αδυναμία διατύπωσης λογικά φιλόδοξων διεκδικήσεων.** Η κοινή λογική μοιάζει να έχει τελείως χαθεί σε μία στρατηγική που αδυνατεί να απεγκλωβιστεί από τον παλαιό παπανοδρεϊκό αφορισμό «δεν παραχωρούμε τίποτε, δεν διεκδικούμε τίποτε». **Η 9η χώρα στον κόσμο σε μήκος ακτογραμμών, αν και πολιτικά επικαλείται συνεχώς την UNCLOS, δείχνει να έχει αυτοβούλως παραιτηθεί από τη σοβαρή (και έστω διαπραγματευτική) διεκδίκηση οποιασδήποτε θαλάσσιας ζώνης. Αν δεν είχε μεσολαβήσει το ισχυρό πλήγμα του τουρκολιβικού μνημονίου το 2019, ούτε με την Ιταλία, ούτε (έστω και τμηματικά) με την**

Αίγυπτο θα οριοθετούσαμε ΑΟΖ. Ακόμη όμως και μετά τις συμφωνίες αυτές, η Ελλάδα εξακολουθεί να μην καταθέτει συντεταγμένες των θαλασσιών ζωνών της. Σιωπά επιπλέον εκκωφαντικά ως προς τα είδη θαλασσιών ζωνών που δικαιούται σύμφωνα με την UNCLOS και συνεπώς ως προς την έκταση των δικαιωμάτων/ διεκδικήσεων της στον τομέα αυτόν. **Ακόμη ανησυχητικότερη είναι η πρόσφατη ταπεινωτική αποκήρυξη του λεγόμενου Χάρτη της Σεβίλης (που παρήγγειλε η ΕΕ και αποτυπώνει βάσει της UNCLOS την ελληνική ΑΟΖ), και μάλιστα χωρίς κανένα λόγο!** Σε επιστολή της προς τον ΟΗΕ της 16/2/21, η Μόνιμη Αντιπρόσωπος της Ελλάδος χαρακτήρισε (προφανώς κατόπιν οδηγιών) τον χάρτη «ιδιωτικό»(!) προς μεγίστη ικανοποίηση της Τουρκίας : “It is also striking for a country that has sent illegal maps to the United Nations trying to establish new maritime boundaries in the entire maritime area of the Eastern Mediterranean at the expense of other States’ sovereign rights, including Greece’s, to cite a **private map** as a violation of the “equitable delimitation” principle.

Αναπαυτώντας στις 21/6/21 η Τουρκία ενθουλάκωσε χωρίς καθυστέρηση και με εμφανή ειρωνεία τη μονομερή παραχώρησή μας λέγοντας: «Against this background, **it should indeed be considered a remarkable step for Greece to refer to the “Seville Map” as a “private map”, seemingly refraining from granting it official endorsement**». Και απαιτώντας ακόμη περισσότερα : «A description of this map, however, is codified in Greek national legislation (Law No. 2289/1995, as amended by Law No. 4001/2011), on the basis of the application of the equidistance method, albeit unrecognized and considered null and void by Turkey.»

Θλιβερό το συμπέρασμα που προκύπτει, ότι δηλ. η χώρα μας δεν επιθυμεί /τολμά ούτε ένα χάρτη της ΕΕ βάσει του διεθνούς δικαίου να αξιοποιήσει, όταν από μόνη της δείχνει να παραιτείται ουσιαστικά οποιασδήποτε διεκδίκησης. Αν η Ελλάδα δεν έχει διεκδικήσεις, τότε τι νόημα έχει η Συμφωνία αμυντικής συνδρομής ή να ξοδεύονται τόσα δισεκατομμύρια σε εξοπλισμούς; Και με ποιόν τελικά στόχο και σε ποιά κέρδη αποβλέπει η Ελλάδα όταν προσέρχεται στις διερευνητικές επαφές αμυντικά, δηλ. απλώς και μόνο για να απορρίπτει κάθε φορά τις τουρκικές αξιώσεις;

2. Επείγει η διακριτική αποσαφήνιση του πεδίου εφαρμογής.

Η πολιτική αποσαφήνιση στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο του πεδίου εφαρμογής (κυρίως του όρου «επικράτεια») του ά. 2 είναι ένα ζήτημα φλέγον αλλά και ευαίσθητο, εξ ου και είναι αναγκαία η μυστικότητα κι όχι η δημόσια εσωτερική αντιπαράθεση. Η δια της διαβούλευσης ανταλλαγή απόψεων για τους πιθανούς τρόπους αντίδρασης στα τουρκικά σχέδια πρέπει πρώτα-πρώτα να γίνει στη βάση σεναρίων τουρκικών προκλήσεων, έτσι όπως αυτές καθημερινά εξελίσσονται σε Αιγαίο και Αν.Μεσόγειο και θα συνεχίσουν κλιμακούμενες. Η Άγκυρα είναι απολύτως βέβαιο ότι θα προσπαθήσει να δοκιμάσει τα όρια και τις αντοχές επί του πεδίου της νέας Συμφωνίας. Όταν η Ελλάδα παραμένει ηθελημένα άφωνη ως προς

το τι δικαιούται/διεκδικεί ως ελληνική ΑΟΖ, σε ποιά ακριβώς επιδίωξη περιμένει ότι θα την συνδράμει αποτελεσματικά η Γαλλία; Σε κάθε περίπτωση και **για λόγους ευνόητους, η αποσαφήνιση των εκατέρωθεν ορίων δέσμευσης δέον να μην ανακοινωθεί δημόσια, αυξάνοντας έτσι τις τουρκικές αμφιβολίες** για τον ακριβή κατά περίπτωση τρόπο αντίδρασης των δύο συμμάχων.

3. Εφαλήριο για την στρατηγική αυτονομία της ΕΕ.

Όπως ειπώθηκε, η προώθηση της αμυντικής συνεργασίας της Ευρώπης θα έπρεπε να αποτελεί πρωταρχικό στόχο της ελληνικής στρατηγικής. Όμως σπάνια πέτυχε η Ελλάδα κάτι στον τομέα αυτόν, ακόμη δε πιο σπάνια ήταν η ανάπτυξη κάποιας πρωτοβουλίας, εθνικής ή μαζί με άλλη χώρα. **Για πρώτη λοιπόν φορά με αυτή τη Συμφωνία (άρθρο 7) η Ελλάδα θα αναγκασθεί να σκεφθεί σοβαρά τα πρακτικά οφέλη που μπορεί να αποκομίσει, έστω ακολουθώντας τη Γαλλία.** Η ρυμούλκηση της Γερμανίας από την γαλλική προεδρία της Ένωσης το πρώτο εξάμηνο του 2022 θα είναι ο πρώτος στόχος. Η από κοινού διατύπωση των απειλών απέναντι στις οποίες θα πρέπει να δράσει η αμυντική συνεργασία της ΕΕ είναι ένα άλλο σημαντικό βήμα. Η δημιουργία μίας ομάδας πρωτοπορίας για τη σταδιακή επίτευξη της στρατηγικής αυτονομίας της Ευρώπης θα είναι ένα ακόμη.

Σίγουρα η σταδιακή απόσυρση των ΗΠΑ από τον ρόλο του διεθνούς χωροφύλακα αφήνει το πεδίο ελεύθερο για μία διεθνώς πιο ενεργή Ευρώπη και πολλά φιλοατλαντικά κράτη-μέλη της αρχίζουν να προβληματίζονται για την αξιοπιστία των αμερικανικών εγγυήσεων. Ουδείς όμως εχέφρων αναλυτής είναι σε θέση να προεξοφλήσει την επιτυχία του εγχειρήματος το οποίο θα απαιτήσει επίμονη προσπάθεια, χρόνο και συμβιβασμούς για να προχωρήσει

Σε κάθε περίπτωση, **η Συμφωνία διακηρύσσει για πρώτη φορά, έμμεσα αλλά επίσημα, αυτό που η Ελλάδα (κάκιστα) δεν αποτόλμησε επί δεκαετίες να εξηγήσει και να διεκδικήσει εντός της ΕΕ: ότι μόνη αυτή (μαζί με την Κύπριακή Δημοκρατία) στερείται ανισότιμα του αισθήματος ασφάλειας («ποτέ πια πόλεμος στην Ευρώπη») που όλα τα άλλα κράτη-μέλη δια της ένταξής τους εξασφάλισαν.** Κι ότι προσφεύγει στη Συμφωνία με τη Γαλλία γιατί απλά η ρήτρα συνδρομής του ά. 5 στο ΝΑΤΟ δεν καλύπτει την καθόλου θεωρητική περίπτωση μίας τουρκικής επίθεσης κατά της Ελλάδας. Αλλά και γιατί και το ά. 42 παρ.7 της Συνθήκης ΕΕ άτολμα διατυπώθηκε, και έστω κι αν έθιξε για πρώτη φορά το ζήτημα, ουδόλως προχώρησε.

Ανεξήγητο παραμένει πάντως σε ένα βαθμό το γιατί ποτέ η Ελλάδα δεν κατέθεσε μία συνολική πρωτοβουλία για το ιδιαίτερο αυτό πρόβλημά της, ιδίως στη δεκαετία του '80. Θεωρητικά ανεξήγητο παραμένει τέλος και το γιατί διαχρονικά δεν άσκησε ποτέ βέτο για το κορυφαίο πρόβλημά της...(Τότε γιατί υπάρχει; Και γιατί τόσο πολύ θα το υπερασπιστούμε στο πλαίσιο της νέας πανευρωπαϊκής διαβούλευσης για το μέλλον της Ευρώπης;)

Ας ελπίσουμε ότι μετά τη Συμφωνία η χώρα μας θα αναγκασθεί να σκεφθεί στρατηγικά και σε βάθος τα πραγματικά συμφέροντά της και ότι δεν θα μπορέσει να κρυφτεί άλλο πίσω από το δάχτυλό της.

4. Διανοίγονται δυνατότητες για ισχυροποίηση των διεκδικήσεών μας.

Οι προβλεπόμενοι μηχανισμοί διαβουλεύσεων προσφέρουν εξαιρετικές ευκαιρίες και από μόνο το γεγονός του παράλληλου βηματισμού που επιτρέπουν με μία πυρηνική παγκόσμια δύναμη, μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και ατμομηχανή (μαζί με τη Γερμανία) της ΕΕ. **Όλα όσα προβλέπονται στη Συμφωνία με το Παρίσι πρέπει να αξιοποιηθούν «έξυπνα» (κι όχι με χονδροειδή τρόπο) για την ενίσχυση των ελληνικών θέσεων και διεκδικήσεων με βάση τη Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας.** Υποστήριξη πχ από τη Γαλλία των επόμενων βημάτων μας για οριοθέτηση με τις γειτονικές χώρες (Αίγυπτο, Λιβύη, Αλβανία), στήριξη για μια πιο αποφασιστική ευρωπαϊκή στάση απέναντι στον Ερντογάν, επέκταση της γαλλικής ομπρέλας ασφαλείας προς την Κυπριακή Δημοκρατία, επισκέψεις γαλλικών (αερο-)σκαφών στα δήθεν αποστρατικοποιημένα Δωδεκάνησα, παραχώρηση διευκολύνσεων στη Γαλλία (ίσως και αεροναυτικής βάσης) στο Ν.Α. Αιγαίο κλπ. Φυσικά, όπως εξηγήθηκε, **αν από φόβο ή ολιγωρία δεν διατυπώνουμε κάν αιτήματα ή διεκδικήσεις, τότε δεν μπορούμε να περιμένουμε και στήριξη...**

5. Επέκταση της συμμαχίας για να καλύψει και την Κυπριακή Δημοκρατία.

Η ενίσχυση της ασφάλειας της ΚΔ επείγει δραματικά, ενόψει και των επαπειλούμενων νέων τουρκικών εισβολών στην οριοθετημένη ΑΟΖ της. Ελλάδα και Κύπρος πρέπει με τη σύμπραξη της Γαλλίας (και ίσως της Αιγύπτου) να επανασχεδιάσουν την αποτροπή των τουρκικών σχεδίων στην Αν.Μεσόγειο. Η νέα τουρκοκυπριακή ηγεσία λειτουργεί απροκάλυπτα ως μαριονέτα της κυβέρνησης Ερντογάν και ο καλπάζων εκτουρκισμός των κατεχόμενων δεν αφήνει ελπίδες για μια γνήσια ομοσπονδιακή λύση. Τα μορφώματα τύπου σχεδίου Ανάν που προβάλλονται σε νέες συνομοσπονδιακές παραλλαγές, οδηγούν νομοτελειακά σε δορυφοροποίηση ολόκληρης της Κύπρου από την Άγκυρα και τυχόν επανένωση του νησιού θα γίνει στην πράξη μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκίας. **Ελλάδα, Κυπριακή Δημοκρατία και Γαλλία θα πρέπει να εξετάσουν άμεσα και από κοινού τη χάραξη μιας ενιαίας στρατηγικής που να διασφαλίζει το μέλλον του κυπριακού Ελληνισμού απέναντι στην επιθετικότητα της Άγκυρας.**

6. Ανεβαίνει ο πήχης για την ελληνο-αμερικανική αμυντική συνεργασία.

Οι ΗΠΑ έχασαν κυριολεκτικά μέσα από τα χέρια τους το συμβόλαιο των φρεγατών, πρώτον εξαιτίας της νέας συγκυρίας λόγω AUKUS που πολιτικά απώθησε τα αμερικανικά σκάφη εκτός συζήτησης, και δεύτερον λόγω της αδυναμίας τους να ανταγωνιστούν τις γαλλικές εγγυήσεις ασφάλειας. **Η Συμφωνία μοιραία ανέβασε όμως και τον πήχυ των ελληνικών προσδοκιών από την διαπραγμάτευση της παράλληλης αμυντικής συμφωνίας με την Υπερδύναμη.** Σε μία εποχή μάλιστα που η Ουάσιγκτον έχει επιβάλει (και ετοιμάζεται να επιβάλει εκ νέου) στην Τουρκία κυρώσεις (αν και η προσπάθεια συμβιβασμών με την Άγκυρα θα συνεχιστεί εντονότερα) , οι προσδοκίες είναι εύλογες. **Η ελληνική κυβέρνηση καλείται ως εκ τούτου να αξιοποιήσει έμπρακτα το νέο περιβάλλον αποσπώντας από τις ΗΠΑ τα ανταλλάγματα εκείνα που σχετίζονται έμμεσα με την Τουρκία, όπως είναι ειδικά το ζήτημα της συμπερίληψης της Σκύρου.** Η νέα Συμφωνία δεν πρέπει να περιορίζεται στην αποκλειστική εξυπηρέτηση των αμερικανικών στόχων και της νατοϊκής λογικής, αλλά να εξασφαλίζει **μοχλούς χρήσιμους απέναντι στην τουρκική επιθετικότητα.** Οι προβαλλόμενες δικαιολογίες ότι τέτοια ανταλλάγματα θα «ερεθίσουν» την Άγκυρα δεν πρέπει να σταματήσουν τις ελληνικές προσπάθειες, ιδίως σε μία εποχή που η Ουάσιγκτον δεν εμπιστεύεται την γείτονα.

Γ. ΔΥΝΗΤΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1. Μέχρι το 2025-26 συνεχίζονται τα κενά στις ελληνικές στρατιωτικές δυνατότητες.

Στο καθαρά στρατιωτικό επίπεδο έχει επικριθεί η υψηλή (αν και μειωμένη σε σχέση με πέρσι) τιμή των γαλλικών φρεγατών. Στο επιχειρησιακό ζήτημα του αν οι φρεγάτες είναι το καταλληλότερο όπλο ή αν με πολλά και μικρότερα σκάφη η Ελλάδα θα αντιμετώπιζε καλύτερα την Τουρκία συνολικά (η κεντρική σημασία του Αιγαίου κάθε άλλο παρά μπορεί να παραβλέπεται) έχουν γραφεί πολλά τα οποία δεν θα εξεταστούν στην παρούσα μελέτη. Το ίδιο ισχύει και για το αν επιχειρησιακά και οικονομικά η ολλανδική πρόταση θα ήταν συνολικά καλύτερη επιλογή.

Ένα όμως καίριο ερώτημα έχει να κάνει με το επικίνδυνο κενό στο μεσοδιάστημα μέχρι το 2023-25 που θα ολοκληρωθεί η παραλαβή των φρεγατών, των Ραφάλ και των κορβετών. Η λεγόμενη ενδιάμεση λύση τελικά δεν υπήρξε και αυτό εύλογα δημιουργεί απορίες. Με τέτοια σημαντικά κενά συνεπώς κατά τα 2-3 επόμενα χρόνια (ίσως με λίγα επιπλέον επιχειρησιακά Ραφάλ και κάποια νέα φρεγάτα), η Τουρκία πιθανότατα θα θεωρήσει ότι έχει μέχρι το 2023-25 ένα «παράθυρο ευκαιρίας». Η προοπτική αυτή γίνεται ακόμη πιο ανησυχητική αν συνδεθεί με την επικείμενη προεκλογική περίοδο της γείτονος αλλά και με τον πιθανολογούμενο στόχο του Ερντογάν για «αναθώρωση» της Συμφωνίας της Λωζάνης μέχρι το 2023. Επιπρόσθετα, δεν νοείται να σχεδιάζουμε βλέποντας αποκλειστικά το ισοζύγιο ισχύος βελτιούμενο υπέρ της Ελλάδας, χωρίς να συνυπολογίζουμε ότι κι η Τουρκία διαθέτει ήδη σημαντικούς εξοπλισμούς (S-400, drones, κλπ) και αναμένεται να παραλάβει (πλην απροόπτου νωρίτερα από εμάς), νέα σύγχρονα οπλικά συστήματα (ελαφρύ αεροπλανοφόρο από την Ισπανία, γερμανικά υποβρύχια, κλπ). Δίχως μάλιστα να συνυπολογιστεί και η απογοητευτική ασυμμετρία σε βάρος μας στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας ή η αυξανόμενη σύμπλευση με τη Ρωσία.

2. Η Τουρκία θα δοκιμάσει άμεσα τα όρια και τις αντοχές της Συμφωνίας.

Παρά τη Συμφωνία και με βάση τα παραπάνω, το δυστυχώς πιθανότερο σενάριο προβλέπει ότι η Άγκυρα θα συνεχίσει ουσιαστικά ανενόχλητη τις καθημερινές και στρατηγικές προκλήσεις της σε Αιγαίο και Αν.Μεσόγειο, δοκιμάζοντας πλέον πιεστικά και βήμα-βήμα, όχι μόνο τις εθνικές αντιδράσεις, αλλά και το εύρος και σθένος της γαλλικής συμπαράταξης. Στόχος της θα είναι να κερδίζει κάθε φορά « στα σημεία» ακροβατώντας στα όρια των προβλέψεων του ά.2 της Συμφωνίας, όπως πχ με τα όρια των χωρικών μας υδάτων,

του εναερίου χώρου, της ΑΟΖ κλπ, με τρόπο ώστε να επιτρέπει στη Γαλλία να αποφύγει την ενεργό εμπλοκή της.

Η αύξηση της τουρκικής επιθετικότητας είναι ήδη ορατή μετά το πρώτο «μούδιασμα» αφότου ανακοινώθηκε η Συμφωνία. Η νέα αλαζονική τοποθέτηση του Μ.Τσαβούσογλου προαναγγέλλει μία νέα κρίση: «Είμαστε μια μεγάλη χώρα, είμαστε η χώρα, το κράτος ενός μεγάλου έθνους (...) Όταν δεν λειτούργησαν οι συζητήσεις, κατεβήκαμε στο πεδίο και κάναμε τέτοια βήματα, με τα οποία δεν μπορούν να ξεπεράσουν το κόμπλεξ. (...) Όταν χρειαστεί, κάνουμε τις απαραίτητες κινήσεις και τα βήματά μας. Κανείς δεν μπορεί να αντισταθεί σε αυτό. Δεν (...) λέμε αερολογίες, αλλά κάνουμε πράξεις».

3. Καιροφυλακτεί ο «κακός μας εαυτός» των αυτοσχεδιασμών και του εφησυχασμού

Δυστυχώς, η ελληνική παράδοση στην έλλειψη στρατηγικής με παράλληλη ροπή στον αυτοσχεδιασμό εκ του προχείρου (ιδίως εν μέσω κρίσεων), καιροφυλακτεί για να οδηγήσει μία τόσο σημαντική ευκαιρία όπως η Συμφωνία, σε απογοητευτικά αποτελέσματα. **Σημαντικότερος είναι και ο κίνδυνος από τον επαπειλούμενο εφησυχασμό ότι διά της Συμφωνίας λύθηκαν αυτόματα και όλα τα προβλήματα με την Τουρκία.** Όπως όμως εξηγήθηκε παραπάνω, τώρα αρχίζει η πραγματική προσπάθεια.

4. Ουδείς σύμμαχος μπορεί να κάνει περισσότερα από εμάς τους ίδιους

Οποιαδήποτε ξένη δύναμη κι αν προστρέξει σε βοήθεια της χώρας, δεν υποκαθιστά την πρωταρχική ευθύνη των αρμόδιων ελληνικών αρχών να προωθήσουν τα εθνικά συμφέροντα, όσο και των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων να υπερασπιστούν τα εθνικά σύνορα και όρια. **Καμιά συμμαχία δεν μπορεί να λειτουργήσει επί του πεδίου χωρίς την επίδειξη της αναγκαίας ελληνικής αποφασιστικότητας.** Παρά τη Συμφωνία, σοφότερο είναι ο κορμός του εθνικού αμυντικού σχεδιασμού να στηρίζεται στην παραδοχή ότι η χώρα θα είναι την κρίσιμη στιγμή μόνη. Όλα αυτά ισχύουν, ειρήσθω εν παρόδω, *mutatis mutandis* και για τις άλλες, πέραν της Γαλλίας συμμαχίες μας. Είναι μεν χρήσιμες, αλλά και φύσει ασταθείς όταν προέρχονται από άλλου τύπου κράτη : τα όρια της στήριξής τους δεν έχουν ξεκαθαριστεί και απτά αποτελέσματα δεν έχουν καταγραφεί. Όμως πολυδιαφημίζονται καθημερινά δημιουργώντας στην ελληνική κοινωνία υπερβολικές προσδοκίες και κυρίως εφησυχασμό, με κίνδυνο δυσάρεστων εκπλήξεων.

5. Στις περισσότερες ε/τ κρίσεις μάς έλειψε η αποφασιστικότητα, όχι τα όπλα.

Στις περισσότερες ε/τ κρίσεις δεν μάς έλειψαν οι ισχυρές ένοπλες δυνάμεις, ούτε το πάντα ακμαίο φρόνημα των στελεχών τους που εμπνέει απόλυτη εμπιστοσύνη. **Αυτό που έλειψε**

ήταν πρώτα-πρώτα οι προληπτικές διπλωματικές και άλλες κινήσεις, ώστε να μην εγκλωβιστούμε στα γνωστά από το παρελθόν (και το 2020) διλήμματα: κλιμάκωση ή «ψύχραιμη» αδράνεια. Κατά δεύτερον, μετά τον παρ'ελπίδα ενσχύψαντα εγκλωβισμό μας, έλειψε η πολιτική αποφασιστικότητα για νικηφόρα διαχείριση προκειμένου να μην εξέλθει (τουλάχιστον) η χώρα ζημιωμένη από τη συγκεκριμένη αναμέτρηση. **Ως δυτική και εξ ορισμού φιλειρηνική δημοκρατία, η χώρα ελπίζει ότι δεν θα χρειαστεί ποτέ να χρησιμοποιήσει στρατιωτική βία —παρά μόνο σε ακραία σενάρια που όμως δεν θέλει καν να θεωρεί πιθανά, με συνέπεια να μην έχει και πλήρως προετοιμαστεί να τα διαχειριστεί.** Με τέτοια ενστικτώδη παραδοχή, η φυσική τάση των κυβερνώντων θα είναι τελικά σε κάθε περίπτωση πώς να αποφύγουν τη χρήση των όπλων, έστω και με «μικρές υποχωρήσεις» «χάριν της ειρήνης». Αντιστρόφως ανάλογη είναι βέβαια η τουρκική στάση.

6. Η αεροναυτική ισχύς στην Αν.Μεσόγειο έχει νόημα αν υπάρχουν και διεκδικήσεις.

Ο στόχος της αεροναυτικής ισχύος της Ελλάδας στην Αν.Μεσόγειο είναι απολύτως λογικός αν η χώρα πράγματι επιδιώκει να αποκτήσει μιά ΑΟΖ τέσσερις φορές πιά μεγάλη από την ίδια την ηπειρωτική της έκταση. **Τι όμως νόημα θα έχουν οι θυσίες του ελληνικού λαού για την πανάκριβη αγορά των νέων εξοπλισμών, αν την ίδια στιγμή η ελληνική κυβέρνηση δεν προβάλλει καν οποιαδήποτε συγκεκριμένη διεκδίκηση θαλασσίων ζωνών;** Πώς μπορεί η 9η χώρα στον κόσμο σε μήκος ακτογραμμών να μην καταθέτει οποιονδήποτε χάρτη με τα δικαιώματα/διεκδικήσεις της; **Και ποιά μηνύματα ηττοπάθειας εκπέμπει όταν αποκηρύττει ακόμη και την ανεπίσημη (αλλά επιστημονικά αρκετά ακριβή) απεικόνισή τους στον γνωστό Χάρτη της Σεβίλης;**

7. Η εγχώρια αμυντική βιομηχανία πρέπει κάποτε να στηριχθεί ουσιαστικά.

Σε επίπεδο αμυντικής βιομηχανίας προκαλεί εντύπωση η προσώρας απουσία ουσιαστικής δέσμευσης της Γαλλίας για εγχώρια ναυπήγηση της συγκεκριμένης κατηγορίας πολεμικών σκαφών. Την ίδια ώρα η τουρκική στρατιωτική βιομηχανία κάνει σημαντικές προόδους και μάλιστα με τις εξαγωγικές της επιδόσεις εξασφαλίζει πέρα από τα εξαγωγικά κέρδη, σημαντικό διεθνές κύρος και δυνάμει συμμάχους.

8. Ο χρόνος επείγει και ο Μακρόν έχει εκλογές την άνοιξη 2022.

Όπως ήδη επισημάνθηκε, η χώρα μας δεν διαθέτει αρκετό χρόνο για να σχεδιάσει και υλοποιήσει τα παραπάνω. Δεδομένων επιπλέον των γαλλικών εκλογών την άνοιξη 2022 και την εξ ορισμού αβέβαιη έκβασή τους, επικρέμαται η πιθανότητα ο/η επόμενος Πρόεδρος της Γαλλίας να μην δείξει την ίδια προσήλωση με τον προκάτοχό του στη Συμφωνία και στη

στρατηγική αυτονομία της Ευρώπης. Άλλος ένας λόγος λοιπόν που επιτάσσει άμεσες κινήσεις και πρωτοβουλίες.

9. Η Συμφωνία εμπεριέχει και ελληνικές υποχρεώσεις.

Πολύς λόγος γίνεται επίσης, κυρίως από την αντιπολίτευση, για τις ελληνικές δεσμεύσεις που προβλέπει η Συμφωνία προς τη Γαλλία, όπως χάριν παραδείγματος η συμβολή σε επιχειρήσεις στο Σαχέλ. Η αλήθεια είναι ότι η Ελλάδα έχει ήδη κατά καιρούς συμβάλει με στρατιωτικές δυνάμεις σε πολλές επιχειρήσεις υπό τον ΟΗΕ, το ΝΑΤΟ ή την ΕΕ σε διάφορα επικίνδυνα μέρη του κόσμου. Προφανώς η γαλλική δέσμευση αμυντικής συνδρομής έχει για τη χώρα μας τουλάχιστον την ίδια αξία με τις πολυεθνικές ειρηνευτικές αποστολές. Δεδομένης λοιπόν της υφής της Συμφωνίας, εύλογη είναι η γαλλική επιδίωξη για μιά συμβολική ελληνική συμμετοχή στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, έστω κι αν το εγχείρημα δεν θα είναι χωρίς κινδύνους. **Όμως η απαίτηση ορισμένων να διαγραφεί η μόνη συμβολική αντισταθμιστική συμβολή της Αθήνας ηχεί στα γαλλικά αυτιά μικροπρεπής.**

ΕΛΛΑΣ-ΓΑΛΛΙΑ, ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

Καμιά διακρατική συνθήκη ή δέσμευση δεν μπορεί να υποκαταστήσει την πολιτική βούληση ενός κράτους. **Επί της αρχής, η Συμφωνία με τη Γαλλία ενισχύει θεαματικά την αποτρεπτική μας ικανότητα και εκεί κυρίως στοχεύει. Όμως το εγχείρημα δεν είναι και τόσο απλό απέναντι σε μιά Τουρκία που θα επιχειρήσει να δοκιμάσει τα όρια της γαλλικής στήριξης στην Αν.Μεσόγειο.** Η Άγκυρα επιθυμεί να διαπιστώσει αν το Παρίσι «θα έμπαινε ποτέ μαζί μας στο φρενοκομείο» για να μας στηρίξει στα δύσκολα (αλλά και στα λιγότερο δύσκολα), ή αν θα περιοριστεί σε κυρίως επικοινωνιακού/αποτρεπτικού χαρακτήρα λεκτικές καταδίκες, ή καθαρά συμβολικές διελεύσεις του αεροπλανοφόρου Σαρλ Ντεγκώλ ή ακόμη και απλά σε διμερείς στρατιωτικές ασκήσεις.

Συμπερασματικά, η Συμφωνία ανοίγει «πεδίο δόξης λαμπρό» για την Ελλάδα και χρειάζεται να εργαστούμε συστηματικά για την επιτυχία της. Το αν θα συνεισφέρει στην εθνική στρατηγική προσκομίζοντας διπλωματικά και αποτρεπτικά/ στρατιωτικά κέρδη και αν θα αποδειχθεί ιστορικών διαστάσεων **θα εξαρτηθεί τελικά από εμάς τους ίδιους και την αξιοποίηση που θα δρομολογήσουμε μέσω της αρμονικής ένταξης της Συμφωνίας σε μια νέα —φιλόδοξη αλλά και ρεαλιστική— εθνική στρατηγική.**

Αν το Παρίσι αποδείξει ότι πράγματι εννοεί όσα δεσμεύθηκε, χαρίζει στη χώρα μας επιπλέον «διπλωματικό και αποτρεπτικό χώρο» για να κινηθεί με δημιουργικότητα, «έξυπνες» κινήσεις και, κυρίως, με μεγαλύτερη ασφάλεια στην προώθηση των δικαιωμάτων/ διεκδικήσεων της. **Όμως, θα ήταν τελικά ανόητο, και πόροι πολυτιμότετοι για τη χώρα να σπαταληθούν, και οι θέσεις μας να μην ενισχυθούν σημαντικά, αλλά και την κρίσιμη δύσκολη ώρα η Ελλάδα να είναι εντελώς μόνη.**

Τούτων λεχθέντων και παρά τις επιμέρους επιφυλάξεις που μπορεί εύλογα να υπάρχουν, το ελληνικό Κοινοβούλιο θα έπρεπε κατά την κύρωση της Συμφωνίας να εκπέμψει ένα ισχυρότατο διακομματικό μήνυμα στήριξης της νέας συμμαχίας διεθνώς και προς όλες τις κατευθύνσεις.